

Zaštitimo naše tradicionalne vrste ukrasnog bilja od napada „domaćih“ i „stranih“ štetnika!

Dragi **zaljubljenici u ukrasno bilje**, bilo da ste vrsni vrtlari s iskustvom, hobisti, početnici bez iskustva ili pak imate i pažljivo održavate svoje zelene površine, vjerojatno ste se već svi susreli sa štetnicima na Vašem bilju. Da bi maksimalno **očuvali zdravstvenu i estetsku funkciju ukrasnog bilja**, moramo ga znati **optimalno zaštiti od napada štetnika**.

Proljeće je doba kada sinkronizirano, s napredovanjem vegetacije, napreduje rast i razvoj kukaca pa tako i pritisak štetnika na kultivirane biljke. Stoga je pravo vrijeme da se podsjetimo na štetnike ukrasnog bilja, ali i na praktične mjere i metode u zaštiti bilja koje možemo primjenjivati u cilju suzbijanja istih.

Ukrasne biljne vrste s dugogodišnjom tradicijom sadnje u našem podneblju – **lemprika, pitospor, lovor i oleandar** su gotovo svake godine napadnute **lisnim i štitastim ušima** dok primjerice grmovi **šimšira i palme** već nekoliko vegetacijskih sezona trpe agresivan napad **invazivnih štetnika**.

LISNE UŠI (porodica: Aphididae)

Lisne uši nalazimo posvuda gdje su prisutne biljke. Brzo se razmnožavaju i mogu prouzročiti velike štete na ukrasnom bilju. To su mali kukci, do 4 mm veličine. Mogu i ne moraju imati krila. Hrane se mladim i sočnim dijelovima biljke, najčešće listovima po čemu su i dobile ime. Sisajući biljne sokove iz listova ili cvjetnih pupova, uzrokuju štete na biljkama.

Za brzo razmnožavanje pogoduje im toplo i suho vrijeme ili razdoblje nakon obilnih kiša. Na biljkama uzrokuju:

- kovrčanje listova – posljedica hranjenja tj. sisanja sokova,
- zastoj u rastu biljke,
- obilno lučenje medne rose koju naseljava gljiva čadavica pa listovi i površina na kojoj je medna rosa, vremenom pocrne,
- listovi “presvučeni” mednom rosom i čadavicom gube asimilacijsku sposobnost,
- sisanjem prenose biljne viruse.

Mladi izboji oleandra, lemprike i pitospora napadnuti lisnim ušima (Ana Matešković)

ŠTITASTE UŠI (nadporodica: Coccoidea)

Štitaste uši su iznimno važna nadporodica u koju se ubraja velik broj fizioloških štetnika značajnih za višegodinje kulture. To su mali kukci kojima je tijelo prekriveno voštanim štitom po čemu su i dobile ime. Hrane se mnogim biljnim vrstama (polifagne su). Kao i lisne uši, sišu biljne sokove uz lučenje medne rose. Ukoliko im pogoduju uvjeti – suho i toplo vrijeme, lako i brzo se razmnožavaju. Ženke nemaju noge ni krila, slabo su pokretljive i ne mogu se održati na jednogodišnjem kulturnom bilju, koje, zbog toga, rijetko napadaju. Većinom se šire pasivno, preneseni na sadnom materijalu, plodovima i dijelovima biljaka.

Štitaste uši na lovoru i pitosporu (Ana Matešković)

MJERE ZAŠTITE UKRASNOG BILJA OD LISNIH I ŠTITASTIH UŠIJU

Vrlo je važna činjenica da prilikom razmatranja i izbora mjera zaštite bilja ne trebamo biti isključivi, nego otvoreni. Kod zaštite ukrasnog bilja od štetnika, najbolje je **djelovati kombinacijom mjera zaštite**. Ključ uspjeha je pravovremeno **uočavanje** “problema” **vizualnim pregledom**, a potom i **primjena odgovarajućih mjera zaštite**.

U zaštiti bilja općenito pa tako i u slučaju zaštite ukrasnog bilja, od velike je važnosti **primjena mehaničkih mjera**. One obuhvaćaju suzbijanje štetočinja ručnom ili strojnom obradom, krčenjem, sječom, orezivanjem, skupljanjem, usisavanjem ili bilo kojim drugim oblikom mehaničke sile. Na ovaj način značajno reduciramo i/ili eliminiramo izvor zaraze na napadnutim biljkama i površinama.

Dakle, **uočimo** li napad **lisnih ušiju** pravovremeno, možemo ih uništiti **mehanički**, tj. da ih pojedinačno skidamo s biljke (i uništavamo) ili orežemo ekstremno zaražene izboje uz obvezno uništavanje orezanog biljnog materijala.

U ponudi **ekološki prihvatljivih metoda** su i primjena pripravaka od **korisnih biljaka** npr. koprive ili pelina, zatim sadnja korisnih biljaka koje mogu imati **repelentno djelovanje na štetnika**, npr. lavanda, korijander ili neven. Nadalje, u početnom stadiju napada, biljke možete prskati i **sapunicom**. U malo tople vode otopite 15 do 30 g kalijevog sapuna (industrijski meki sapun) i dolijte vode do količine 1 litre te **detaljno okupajte zaražene grmove**. Manjim biljkama možete zelene dijelove uroniti u posudu s otopinom sapuna. Tako se isperu i ličinke s listova.

Za insekticidima (**kemijskim mjerama zaštite bilja**) posežemo ukoliko je i nakon primjene raspoloživih, nekemijskih mjera zaštite, populacija štetnika i dalje jako visoka.

Ukoliko **vizualnim pregledom** na biljkama uočite **štitaste uši**, primjenite **mehaničku mjeru** čišćenja i struganja kore biljaka. Ako forma ukrasnog bilja dozvoljava, obavite rezidbu. Prorijedite formu ukrasnog bilja jer se time stvaraju nepovoljni uvjeti za razvoj štetnika. Odstranite jako napadnute biljne dijelove uz obvezno uništavanje orezanog biljnog materijala. Na ovaj način direktno smanjujemo populaciju štetnika.

Osnovna mjeru sprječavanja šteta od štitastih ušiju na ukrasnom bilju na kojem se ne provode druge mjerne zaštite je **zimsko prskanje** (za vrijeme mirovanja vegetacije). Zimskim prskanjem **suzbijamo prezimljujuće oblike štitastih ušiju** i smanjujemo populaciju, a samim time i pritisak štetnika u rano proljeće i kroz vegetacijsko razdoblje.

Ukoliko je kroz vegetacijsko razdoblje gustoća populacije štetnika visoka, možemo primjeniti **kemijske insekticide** u zaštiti ukrasnog bilja. Na tržištu su dostupni insekticidi za suzbijanje štitastih ušiju **za amatersku uporabu** – ukoliko ste hobisti i profesionalnu primjenu.

U vrijeme vegetacije svoje ukrasno bilje možete tretirati insekticidom **MOSPILAN 20 SG** koji je namijenjen za suzbijanje štetnika na ukrasnom bilju na otvorenom, a kojeg mogu kupiti i osobe koje nemaju položen tečaj Održive uporabe pesticide, tj. **amaterski korisnici**. **Sredstva za zaštitu bilja** potrebno je koristiti prema **uputama proizvodača** koje se nalaze na ambalaži.

Uvijek imajte na umu da su u prirodi uz prisutnost štetnika, prisutni i **prirodni neprijatelji** istog koji pridonose održavanju populacije štetnika u prihvatljivim granicama.

ŠIMŠIROV MOLJAC

U posljednjih nekoliko vegetacijskih sezona na grmovima **šimšira** značajne štete pričinjava **invazivni štetnik šimširov moljac**. Prvi nalaz ovog štetnika u Hrvatskoj zabilježen je 2012. godine u Istri. Kako se radi o izrazito invazivnoj vrsti, štetnik se u kratkom vremenu proširio na području RH. Vrsta je vrlo štetna i invazivna pa se smatra ozbiljnom prijetnjom posebice u povijesnim vrtovima i grobljima gdje se šimšir već stoljećima njeguje kao ukrasna biljka.

Mlade gusjenice se hrane samo gornjom stranom lista, a starije gusjenice cijelim listom, zelenim izbojcima i korom, što narušava estetski izgled biljke, uzrokuje potpuni gubitak listova i ugibanje mladih biljaka.

Napad se može lako prepoznati po svilenkastim, paučinastim, zapretcima na vrhovima izbojaka, u kojima se nalaze gusjenice. Na grmovima šimšira istovremeno mogu biti prisutne gusjenice svih larvalnih stadija.

Šimširov moljac (odrasli oblik - leptir) i gusjenice koje se grane na grmovima šimšira
(Ana Matešković)

ZAŠTITA ŠIMŠIRA OD ŠIMŠIROVOG MOLJCA

Štetnik se suzbija **mehaničkim mjerama zaštite**. To podrazumijeva, u prvom redu, mehaničko uklanjanje tj. sakupljanje (i uništavanje) gusjenica, a zatim i rezidbu grmova s ciljem uklanjanja (i uništavanja) jajnih legala i paučinastih zapredaka gusjenica s kukuljicama. Gdje je izvedivo, grmovi se mogu i ispirati visokotlačnim čistačima, pri čemu je potrebno podjednako isprati unutrašnjost grana kao i vanjski obod. Gusjenice će prilikom ispiranja pasti na pod/tlo pa ih treba pokupiti i uništiti jer će se u suprotnom vratiti na biljku i nastaviti sa ishranom. Postupak je potrebno ponavljati kroz vegetacijsku sezonu. Na ovaj način se populacije moljca mogu značajno reducirati.

Što se tiče **kemijskih mjera zaštite**, trenutno u RH ne postoje registrirani insekticidi koji su namjenjeni prvenstveno za suzbijanje šimširovog moljca.

CRVENA PALMINA PIPA

Crvena palmina pipa još uvijek je **invazivna vrsta** u Hrvatskoj. Na području gdje nije autohtona vrsta, poznata je kao izuzetno **opasan štetnik palmi** koji može izazvati njihovo potpuno uništenje. Kroz posljednja tri desetljeća, crvena palmina pipa proširila se na područje Mediterana, gdje izaziva ogromne štete na palmama. U Hrvatskoj je prvi puta zabilježena 2011. godine u Turnju, u Zadarskoj županiji. Unatoč poduzetim mjerama eradicacije, ovaj štetnik se **i dalje širi na području RH**.

Crvena palmina pipa (ličinka i odrasli kornjaš) i štete na palmama koje pričinjavaju ličinke svojom ishranom (Ana Matešković)

ZAŠTITA PALMI OD CRVENE PALMINE PIPE

Kako se nalazimo na početku vegetacijskog razdoblja, potrebno je provesti tretmane ukrasnih palmi s ciljem suzbijanja crvene palmine pipe. Pripravci **REVIVE II** i **VERTIMEC 018 EC** imaju dozvolu za uporabu u tu svrhu, u RH. Sredstva se primjenjuju injektiranjem u deblo palmi. Detaljne upute o samoj primjeni sredstava uz dodatne iscrpne informacije nalaze se na ambalaži i stranicama FIS-a Ministarstva poljoprivrede (<https://fis.mps.hr/TrazilicaSZB/>).

Uspješnost injektiranja sredstva u deblo palmi ovisi o kvaliteti aplikacije koju provode stručnjaci ovlaštenih tvrtki.

Tvrta Agrobiotest d.o.o., između ostalog, provodi zaštitu palmi od štetnika. Više informacija i kontakte saznajte na web stranici tvrtke (<https://agrobiotest.hr/>).